

Трэба адзначыць, што песні пры ўсёй іх адноснай прастаце і абмежаванасці моўных сродкаў (часцей гэта вершы, якія пішуцца на гатовую музыку), аказваюць уплыў на чалавека. Песня дапамагае нам думаць, вучыць нас жыць, выхоўвае нас. Песня – частка гісторыі, але яшчэ важней тое, што яна частка нас.

УДК 811.161.3

ЗАГАДКІ СЛАВЯНСКАЙ ПІСЬМЕННАСЦІ

*В.Д. Паницлей – студент 2 курса БГАТУ
Навуковы кіраўнік – ст. выкладчык І.С. Фокіна*

Доўгія гады займае розумы шматлікіх даследнікаў пытанне адкуль да нас прыйшлі славянскія навукі. Адны мяркуюць, што Кірыла вынайшаў кірыліцу, а яго вучань Клімент – глаголіцу; другія – што Кірыла стварыў глаголіцу, а Клімент – кірыліцу; трэція – што кірыліцу вынайшаў Кірыл, а глаголіцу – св. Еранім, апостал каталіцкіх славян.

Спрэчкі аб тым, якая з дзвюх азбук вынайджена Кірылам, пачаліся яшчэ ў 1785 годзе, калі чэшскі гісторык Геласіус Добнер упершыню выказаў меркаванне, што вынайджаная Кірылам азбука была зусім не кірыліцай, як думалі да гэтага, а глаголіцай. Што ж тычыцца кірыліцы, то яна была складзена пазней грэцкім духоўным кіраўніцтвам і ў яе аснову была пакладзена грэцкая азбука, да якой было дададзена некалькі літар з глаголіца.

Тэзіс Добнера аб глагалічнай як аб больш старажытнай пісьменнасці даволі хутка атрымаў прызнанне. Некаторыя навукоўцы пайшлі яшчэ далей. Так, англійскі гісторык Лінгард ў 1788 стараўся даказаць, што глаголіца была вынайджена славянамі яшчэ ў V-VI стагоддзях, а Кірыл у IX стагоддзі толькі перарабіў гэтую азбуку па вобразу і падабенству грэцкага алфавіта, запазычаных з глаголіца назвы літар і некаторыя знакі для гукаў, адсутных ў грэцкай фанетыцы (ч, ц, ш, ш, Коммерсанта).

У 1830 годзе была зроблена знаходка, якая павягала гіпотэзу Йосефа Даброўскага (што глаголіца была вынайджена ў Далмацыі ў пачатку XIII стагоддзя), – у бібліятэцы графа Клоца з Трыдента быў знойдзены фрагмент вялікага глагалічнага рукапіса, які атрымаў назву Клоцова зборніка. На падставе цэлага шэрагу палеаграфічных і філалагічных дадзеных вядомаму славенскаму славістаў Варфаламею Капітару ўдалося даказаць, што Клоцовы рукапіс не старэйшы за самы старажытны помнік кірылаўскі ліст (такіх, напрыклад, як Астрамірава Евангелле) і адносіцца не пазней чым да XI стагоддзя.

З асаблівай увагай даследчыкі ставяцца да рукапісаў чарнарызца Адважнага. Справа ў тым, што яны былі напісаны яшчэ ў той час, калі былі жывыя людзі, якія асабіста ведалі Кірылы і Мяфодзія. У сваім паданні Адважны падрабязна апісвае працэс стварэння новага алфавіта, праводзіць паралелі паміж грэцкай і вынайзденай Кірылам азбукі, але не дае дастатковых падстаў для вызначэння, якую з дзвюх славянскіх азбук ён меў на ўвазе. Вось некаторыя факты:

- у адным з самых старажытных спісаў Храбрава паданні, знойдзеным у Траецкай лаўры, маюць ў багаці глагалічныя літары. Гэта дазваляе выказаць здагадку, што арыгінал быў напісаны на глаголіцы. А раз Адважны напісаў сваё паданне глаголіцай, то і разважаць ён мог толькі пра глаголіцу;

- у сваім паданні адважны згадвае, што Кірыла стварыў славянскую азбуку з 38 літар і частка знакаў размеркаваў у парадку грэцкай азбукі. Гэта выказванне можна аднесці як да глаголіцы, так і да кірыліцы;

Такія асноўныя аргументы «за» і «супраць» ў доўгім спрэчцы прыхільнікаў кірылічнай і глагалічным версій. Праўда схаваная ад нас у часе. Але якой бы яна ні была, яна не перашкодзіць нам адзначыць Дзень славянскай пісьменнасці.

ЛАЦІНКА Ў ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА

*А.С. Спірыдовіч – студент 2 курса БГАТУ
Навуковы кіраўнік – ст. выкладчык Г.А. Смалянка*

Лацінскі алфавіт на Беларусі вядомы з далёкай старажытнасці ў помніках на польскай і лацінскай мовах, з XVII ст. ён пачынае выкарыстоўвацца і для перадачы беларускай мовы. Беларускай лацінкай напісаны “Лісты да Абуховіча”, “Хроніка Быхаўца” (перапісаны ў канцы XVII – пачатку XVIII ст. з больш даўняга кірылічнага арыгінала) і інш. У XIX ст. лацінкай друкавалі свае творы Я. Чачот, Я. Баршчэўскі, А.Рыпінскі, В.Дунін-Марцінкевіч, Ф.Багушэвіч, паралельна на кірыліцы і лацініцы выходзілі газеты “Наша доля” і “Наша ніва”, лацінку выкарыстоўвалі заходнебеларускія газеты і часопісы, выданні беларускіх эмігрантаў у ЗША, Канадзе, а таксама ў Рэспубліцы Беларусь у 90-я гг. XX – пачатку XXI ст. У нашы дні лацінка (англіцыраваны варыянт) прымяняецца пры афармленні некаторых дакументаў – пашпартоў, нарматыўных даведнікаў, географічных картаў і інш.